श्रुतानां लिङ्गेन वस्तुसामर्थ्यात्मकेन विशेषविनियोगो भवति · तदुक्तम् साम-
र्थ्यात्स्वधितिर्मीसे द्रवेषु स्यात्स्रुवस्तथा हस्तकाष्ठे पुरोडाशमवदातुं प्रकल्पत
इति · मन्त्राणां च लिङ्गेन पदार्थानुसारकत्वे [1] विनियोगः । वाक्यं तु पदसंघा-
तात्मकं प्रागुक्तम् । प्रकरणं चोभयाकाङ्क्षारूपं प्रागुक्तमेव । स्थानं क्रमः स
च द्विविधः पाठसादेश्यमनुष्ठानसादेश्यं च · पाठसादेश्यमपि द्विविधम् यथासं-
ख्याम्नानं संनिधावप्याम्नानं च । तत्राग्नीषोमीयानुष्ठानदेशे पशुधर्माणामाम्नाना-
दग्नीषोमीयार्थत्वमनुष्ठानसादेश्यरूपेण स्थानप्रमाणेन भवति । यत्र च ब्राह्मणे
क्रमेणाश्वगर्दभाजानामभिमन्त्रणानि विहितानि संहितायां च तस्मिन्नेव क्रमेऽभि-
मन्त्रणमन्त्राः पठिताः प्रतूर्तमित्यादयः तत्र यथासंख्याम्नानेन सम्बन्धो भवति ·
एवमेव शाखान्तरे ब्राह्मणे आधर्यवकाण्डे दर्शपूर्णमासयोस्त्रय आग्नेयादयो यागाः
क्रमेण पठिताः याजमानकाण्डे च त्रीण्यनुमन्त्रणानि पठितानि तद्यथा
अग्नेरहं देवयज्ययान्नादो भूयासम् अदब्धिर्नामास्यदब्धोऽहं भ्रातृव्यं दभेयम् [2] अग्नी-
षोमौ वृत्रहणावग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा भूयासमिति दब्धिर्घातकमा-
युधम् · यावति प्रदेशे ब्राह्मणे प्रधानं पठ्यते तावत्येव मन्त्रेषु मन्त्रः तयोश्चा-
ङ्गाङ्गापेक्षाविलायां यथासंख्यन्यायेन समानदेशत्वाद्बुद्धौ संनिधानं भवति · प्रथमस्य
हि प्रधानस्य मन्त्रमन्विच्छन्नवश्यं मन्त्रसमाम्नायमादित आरभ्यालोचयति ततश्च
प्रथमो मन्त्रः प्रथमं हृदयमागच्छति न चास्यातिक्रमहेतुरस्तीति स एव गृह्यते ·
तथा मन्त्रस्य शेषिणमपेक्षमाणस्य तथैव प्रक्रिययाद्येन [3] शेषिणा सह सम्बन्धो
भवति ततश्च तन्निराकाङ्क्षता द्वितीयादीनामप्येवमेव द्वितीयादिभिरेव योगः ·
तत्राग्नेयाद्यनुमन्त्रणानामाग्नेयादिलिङ्गत्वात् तेनापि व्यवस्था सिध्यतीत्यव्यक्तलिङ्ग
उपांशुयाजक्रमाधीतः अदब्धिर्नामास्यदब्धोऽहं भ्रातृव्यं दभेयमिति [4] मन्त्र उदाह-
रणम् । ननु चास्य प्रकरणात्सर्वार्थत्वं विज्ञायते तत्तु क्रमाद्बलीयः तत्कथ-
मस्योपांशुयाजत्वमिति · उच्यते · येऽन्ये शेषिण आग्नेयादयस्ते विस्पष्टलिङ्गैः क्रम-
प्रकरणवद्भिर्मन्त्रान्तरैरवरुद्धत्वान्नैवमपेक्षन्ते · न च विकल्पोऽस्पष्टलिङ्गत्वेन

---

१) ?°दार्थास्सारकत्वे २· २) ?दधेयम् २· ३) °द्यमाणस्य तथैव प्रक्रियया आद्येन २·
४) ?दधेयमिति २·